

УДК 656.611.2

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-1-419-425

AREAS OF IMPROVING THE PROCESS OF GRADUATION OF MARITIME INDUSTRY SPECIALISTS

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ПРОЦЕСУ ДИПЛОМУВАННЯ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Lyubov SHAPAR,

assistant, First category specialist
of Shipboard Training Department

Любов ШАПАР,

асистент, фахівець першої
категорії відділу організації
практики, дипломування та
працевлаштування

lyubarik333@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2691-6362>

Kherson State Marine Academy,

Херсонська державна морська
академія,

✉ 20, Ushakova avenue, Kherson,
73000, Ukraine

✉ пр. Ушакова, 20, м. Херсон,
73000, Україна

Original manuscript received: March 18, 2023

Revised manuscript accepted: April 08, 2023

ABSTRACT

The article reveals the main problems faced by sailors during receiving working diplomas for assigning the ranks of command squad of sea ships and methods of solving them. One of the main stages in the formation of the maritime career of every maritime specialist is their obtaining of maritime certificates and diplomas. They are issued by such a state body as the Shipping Administration. The main problem in this process lies in the time-consuming stage of submitting maritime documents, their verification for assigning or confirming the rank of crew members of sea vessels during the qualification exam at the State Qualification Commission of the Shipping Administration. To solve this problem, the Ministry of Infrastructure of Ukraine and the Shipping Administration developed a special electronic system, which is an information and communication system of the Shipping Administration in the field of training and certification of ship crew members.

This electronic system allows sailors to: use digital documents, submit documents for obtaining or confirming work diplomas, submit online applications for government services, monitor the process of verification of maritime documents, download diplomas in a few clicks without the need to stand in queues at government institutions. In addition, for the state institutions themselves, this electronic system ensures the creation of a single register of all maritime documents, namely: certificates, seaman's passports, foreign passports, medical certificates, diplomas on completion of studies at higher education institutions, advanced training courses, certificates of competency, seafarer's record books with records of sailing experience, information on submitted applications and received protocols, etc.

The creation of a single register for maritime specialists helps to properly organize work and at the same time raise the rating of Ukrainian sailors to the European level.

Key words: certification of seafarers, electronic system of the Shipping Administration, qualification exam, Ministry of Infrastructure of Ukraine, State Qualification Commission.

419

ICV 2021: 85.25

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-1

Постановка проблеми. Усім відомо, що професія моряка для роботи на комерційних транспортних судах є доволі популярною і найбільш затребуваною в Україні серед здобувачів вищої освіти. Основна причина, звичайно, – це висока заробітна плата, що позитивно на вибір фаху. Порівнювати заробітну плату на суші та на морі – не варто, остання все одно виграє. Ще одним плюсом у цій професії є швидкий кар'єрний ріст. Гарний старт, працьовитість, грамотне планування кар'єри вже до тридцяти років робить з випускників морських закладів вищої освіти капітанів, старших механіків та електромеханіків. На суші з кар'єрою довелося б значно складніше та повільніше рости по кар'єрній сходиці.

Але для швидкого кар'єрного росту одним з головних і найважливіших моментів є отримання фахівцями морської галузі робочих дипломів відповідно до спеціальності. В Україні цим питанням займається Державна служба морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України (Адміністрація судноплавства). Фахівці морської галузі отримують свої робочі дипломи, керуючись Положенням про звання осіб командного складу морських суден та порядок їх присвоєння № 1499, від 30.12.2022 [4], Положенням про порядок роботи Державних кваліфікаційних комісій №487 від 01.11.2011 та Порядком підтвердження кваліфікації й дипломування осіб командного складу суден, персоналу яхт, які не займаються комерційними перевезеннями, і осіб суднової команди морських суден № 813 від 18.10.2013 [5]. Згідно з усіма цими положеннями та процедурами процес отримання робочого документу є дуже тривалим і має ряд певних недоліків в організації, що, у свою чергу, призводить до збільшення тривалості часу від подачі документа до видачі робочого диплома.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження безпосередньо випливає з необхідності визначення шляхів модернізації українського законодавства щодо міжнародно-правових стандартів професійної підготовки плавскладу, розробки теоретичних засад правового забезпечення підготовки та дипломування моряків в Україні відповідно до стандартів Міжнародної Конвенції STCW'78 та спрощення процесу отримання морських робочих документів для роботи українських моряків на судах іноземних судовласників.

Слід зазначити, що ця тема не була добре досліджена і повністю розкрита. Існує тільки декілька публікацій, що стосуються діяльності Адміністрації судноплавства, юридичного (правового) дослідження шляхів імплементації міжнародно-правових вимог до професійної підготовки плавскладу в українському законодавстві. Вивченням цієї проблеми займалися Т. Аверочкіна [1], К. Вихренко, С. Ківалов [3] та інші.

Високий ступінь потреби морської індустрії у висококваліфікованих, дипломованих фахівцях морської галузі зумовили актуальність дослідження щодо підвищення ефективності і прискорення дипломування фахівців морської галузі в Україні.

Метою цієї статті є розкриття основних недоліків у дипломуванні моряків та пошуку основних шляхів вирішення проблем, розроблення нових процедур та методів цього процесу на різних етапах професійної діяльності.

Результати дискусії. Основним завданням кожного абітурієнта морських закладів вищої освіти є отримання ними не тільки диплома про завершення навчання в закладах вищої освіти, але й отримання першого робочого диплома фахівця морської галузі, що забезпечить їх стрімкий кар'єрний ріст у морській галузі.

Питанням дипломування моряків в Україні займається Державна служба морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України (Адміністрація судноплавства), заснована на державній власності, що належить до сфери управління Міністерства інфраструктури України. Основними завданнями Адміністрації судноплавства є: аналіз міжнародного та національного досвіду у сфері підготовки, оцінки компетентності та дипломування членів екіпажів морських торговельних суден; підтвердження кваліфікації моряків у постійних державних кваліфікаційних комісіях (далі – ДКК), а також підтвердження дійсності документів моряків, що засвідчують їх кваліфікацію, визначених законодавством; представлення та захист за дорученням Міністерства інфраструктури України в Міжнародній морській організації (International Maritime Organisation, далі – ІМО) інтересів України з питань підготовки, оцінки компетентності та дипломування моряків.

Морська адміністрація судноплавства створює постійні ДКК для підтвердження кваліфікації моряків; здійснює підтвердження морських документів; веде реєстр усіх виданих на території України морських документів; за дорученням Міністерства інфраструктури України розглядає проекти нормативних актів, навчальних програм та інших документів відносно питань щодо підготовки, оцінки компетентності та дипломування моряків, надає свої зауваження та пропозиції до них; готує та видає аналітичні, довідкові, навчальні, методичні, інформаційні, науково-популярні та інші матеріали з питань підготовки, оцінки компетентності та дипломування моряків; здійснює представництво та захист в ІМО інтересів України з питань підготовки, оцінки компетентності та дипломування моряків за дорученням Міністерства інфраструктури України, аналізує та узгоджує пропозиції міністерств, інших центральних органів виконавчої влади щодо розгляду цих питань в ІМО та подає узагальнені пропозиції до Міністерства інфраструктури України; на договірних засадах надає судноплавним компаніям та посередницьким організаціям з найму моряків та іншим організаціям інформацію щодо дійсності документів, що засвідчують кваліфікацію моряків, надає консультаційні послуги; здійснює атестацію інструкторів навчально-тренажерних закладів, що готують моряків; видає послужні книжки моряка, підтвердження, які засвідчують визнання; проводить відповідно до законодавства перевірку знань працівників суб'єктів перевезення небезпечних вантажів у галузі морського і річкового транспорту.

Цей державний орган займається видачею найважливіших для моряків документів та контролює їх обіг. В Україні є процедура щодо отримання першого робочого диплома особи командного складу суден випускниками морських закладів вищої освіти, які мають морську вищу освіту, обов'язковий документально підтверджений стаж плавання на морських

суднах, пройшли відповідну схвалену обов'язкову підготовку. Згідно з цією процедурою випускники можуть отримати свій перший робочий диплом відповідно до спеціальності за сприянням морського вищого навчального закладу, який за узгодженням з Адміністрацією судноплавства організовує проведення спільного засідання ДКК. При цьому випускники надають повний пакет обов'язкових документів, які передаються до Адміністрації судноплавства та вносяться до єдиного реєстру морських документів на перевірку. У разі успішної перевірки документів та стажу плавання випускники допускаються до складання іспиту в Державній кваліфікаційній комісії на отримання першого робочого диплома відповідно до своєї спеціальності.

На жаль, ті випускники, які до випуску з навчального закладу не встигли виконати вимоги щодо плавального стажу або обов'язкової підготовки, не допускаються до спільного засідання Державної кваліфікаційної комісії на отримання першого робочого диплома. У цьому випадку моряки змушені займатися отриманням першого робочого диплома самостійно, після виконання ними усіх вимог щодо присвоєння звань особам командного складу морських суден: моряки збирають необхідний пакет документів і надають їх до Адміністрації судноплавства на розгляд. У разі підтвердження легітимності усіх наданих документів та стажу плавання морякам призначається дата складання іспиту в Державній кваліфікаційній комісії, а після цього фахівці морської галузі отримують протокол, який вони обмінюють на робочий диплом в Капітанії порту.

Термін дії усіх робочих дипломів фахівців морської галузі становить 5 років. Після цього моряки повинні проходити курси підвищення кваліфікації та знову подавати документи до Інспекції з питань підготовки та дипломування моряків для підтвердження диплома або присвоєння чергового звання при наявності необхідного стажу та пакета обов'язкових документів.

Щорічно близько 5 000 українських моряків отримують нові дипломи, ще близько 18-20 тисяч – підтверджують свою кваліфікацію [2]. Усе це призводить до виникнення великих черг у Морській адміністрації та Капітанії порту з моряків, які бажають отримати морські документи або здійснити обмін на нові. Для вирішення цієї проблеми Міністерством інфраструктури України та Адміністрацією судноплавства було реалізовано проєкт з впровадження електронного подання документів моряків для підтвердження кваліфікації в Державній кваліфікаційній комісії дистанційно.

У зв'язку з цим було розроблено спеціальну електронну (інформаційно-комунікаційну) систему доступну кожному моряку, яка дозволяє переглядати, надсилати, створювати, збирати, вносити, накопичувати, обробляти, використовувати, зберігати інформацію у сфері підготовки та дипломування моряків. Згодом успішне використання цієї електронної системи дасть можливість повністю відмовитися від паперових копій документів. Вона уможливіє перегляд інформації про всі наявні в електронній базі документи моряка: отримані у навчально-тренажерних закладах сертифікати і морські документи; документи про придатність до роботи на морських суднах за станом здоров'я; посвідчення особи моряка;

послужні книжки моряка; закордонний паспорт; морські робочі дипломи та підтвердження, отримані в дипломно-паспортних відділах служби капітанів морських портів; інформація про заяви, що подавалися моряком до Адміністрації судноплавства з метою проходження іспитів у Державних кваліфікаційних комісіях.

В електронній системі є можливість додати вже наявні документи та подати заявку: на отримання послужної книжки моряка; на складання іспитів у Державних кваліфікаційних комісіях; на отримання морських кваліфікаційних документів у дипломно-паспортних відділах служби капітанів морських портів.

Електронна система забезпечує членам морських екіпажів і плавскладу постійний доступ та можливість дистанційного управління морськими робочими документами. Вхід до електронної системи доступний усім морякам, якщо вони є: курсантами або слухачами морських навчальних закладів; дипломованими фахівцями, що підтвердили кваліфікацію моряка; посадовими особа командного складу та суднової команди морських суден.

На цьому етапі електронна система працює в режимі тестової експлуатації, але вона уже зараз демонструє свою ефективність та доцільність.

Для моряка електронна система – це дистанційний пульт управління даними про освіту та офіційний плавальний стаж. Електронна система Адміністрації судноплавства дозволяє подавати віддалено заявки на необхідні послуги, бачити їхній статус та історію. І головне, такий спосіб взаємодії моряка з державними установами дозволяє захистити від втрати, знищення або від неправомірних дій сторонніх осіб із морськими документами.

Для державних органів електронна система – це інструмент єдиного реєстру у сфері мореплавців. При внесенні даних до електронної системи усуваються попередні помилки в морських документах (наприклад, ПІБ та посада моряка), приводяться до єдиного виду назви кваліфікаційних документів, термінів дії тощо. Усе це дозволяє організувати послуги морякам на європейському рівні, а також дасть можливість підвищувати рейтинг моряків України на міжнародному рівні.

Висновки. Електронна система забезпечує сумісність та електронну інформаційну взаємодію в режимі реального часу у форматі «запит-відповідь» з іншими електронними інформаційними ресурсами:

- Єдиним державним демографічним реєстром;
- Єдиною державною електронною базою з питань освіти;
- Єдиною державною базою даних медичних оглядів певних категорій осіб в електронній системі охорони здоров'я (за наявності);
- Порталом Дія.

Паперові та пластикові оригінали документів тепер можна залишити вдома. Електронну систему було створено та заплановано як нововведення, яке полегшує життя морякам.

Цифрові копії документів моряків завжди доступні в електронному вигляді та мають таку ж юридичну силу, як і паперові оригінали. У разі

втрати оригіналів більшість морських документів можна поновити без необхідності повторного звернення до державних органів.

При завантаженні всі документи моряків проходять сувору верифікацію уповноваженими морськими фахівцями. Онлайн формат роботи з морськими документами раз і назавжди захистить моряків від шахрайських дій.

Дистанційне подання заяв на оновлення, продовження та отримання нових морських документів дає можливість морякам отримати якісніші послуги за більш короткий термін.

Електронну систему було створено та заплановано як нововведення, яке полегшує життя морякам та значно покращує ефективність та продуктивність роботи Морської адміністрації судноплавства і усуває найбільші недоліки при отриманні робочих документів моряками України.

Література

1. Аверочкина Т. В. Шляхи імплементації міжнародно-правових стандартів професійної підготовки плавскладу в українському законодавстві : автореф. дис. канд. юрид. наук. Одеса, 2006. 20 с.

2. «За гарною обгорткою про спрощення процедур для моряків, яку нам намагалися «Продати», завжди було приховано мотив». URL : <https://mtwtu.org.ua/news/za-krasivoj-obertkoj-ob-uprosenii-procedur-dla-morakov-kotoruu-nam-pytalis-prodat-vsegda-imelsa-skrvyti-motiv> (дата звернення: 03.03.2023)

3. Ківалов С. В. Професійні стандарти в морській галузі: історичний розвиток правового регулювання та сучасне оновлення. *Lex Portus*. 2018. № 1. С. 5–20. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.1.2018.1>.

4. Положення про звання осіб командного складу морських суден та порядок їх присвоєння, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1499. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1499-2022-#Text> (дата звернення: 03.03.2023)

5. Порядок підтвердження кваліфікації та дипломування осіб командного складу суден та суднової команди морських суден, затверджений Наказом Міністерства інфраструктури України від 18.10.2013 № 813. *Офіційний вісник України*. 2013. № 91. Ст. 3361.

6. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers. (1978). URL : <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002800d6d42> (дата звернення: 03.03.2023).

References

1. Averochkina, T. V. (2006). *Shliahi implementatsii mizhnarodno-pravovih standartiv profesiinnoi pidgotovki plavskladu v ukraïnskomu zakonodavstvi* [Ways of implementation of international legal standards of professional training of seafarers in Ukrainian legislation] (PhD thesis). Odessa. [in Ukrainian].

2. «*Za gamoyu obgortkoyu pro sprozhennia protsedur dlia moriakiv, yaku nam namagalysia «prodaty», zavzhdì bulo pryhovano motyv»* [Behind the nice wrapper about simplifying procedures for seafarers, which they tried to «sell» to us, there was always a hidden motive]. Available at : <https://mtwtu.org.ua/news/za-krasivoj-obertkoj-ob-uprosenii-procedur-dla-morakov-kotoruu-nam-pytalis-prodat-vsegda-imelsa-skrvyti-motiv> [in Ukrainian].

3. Kivalov, S. V. (2018). *Profesiini standarty v morskii galuzi: istorichnii rozvitok pravovogo reguliuvania ta suchasne onovlenia* [Professional standards in the maritime industry: historical development of legal regulation and modern renewal] *Lex Portus*, 1, 5–20. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.1.2018.1> [in Ukrainian].

424

4. Ministerstvo infrastruktury Ukrainy (2022). *Polozhennia pro zvannia osib komandnogo skladu morskikh suden ta poriadok jih prisvoennia, zatverdzhene postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.12.2022 № 1499* [Regulation on the rank of the members of the command staff of sea vessels and the procedure for their assignment, approved by the resolution of the Cabinet of Ministers Ukraine dated 30.12.2022 № 1499]. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1499-2022-n#Text> [in Ukrainian].

5. Ministerstvo infrastruktury Ukrainy (2013). *Poriadok pidtverdzenia kvalifikatsii ta dyplovuvannia osib komandnogo skladu suden ta sudnovoï komandy morskikh suden, zatverdzeni Nakazom Ministerstva infrastruktury Ukrainy vid 18.10.2013 № 813* [The procedure for confirming the qualifications and certification of ship crew members and ship crews of sea vessels, approved by the Order of the Ministry of Infrastructure of Ukraine dated 18.10.2013 № 813]. *Oficiinii visnik Ukraini – Official Gazette of Ukraine*, 91, 3361. [in Ukrainian].

6. *International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers.* (1978). Available at : <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002800d6d42> [in English].

АНОТАЦІЯ

У статті розкриваються основні проблеми, з якими стикаються моряки при отриманні робочих дипломів на присвоєння звання особи командного складу морських суден. Одним з основних етапів у становленні морської кар'єри кожного морського фахівця є отримання морських свідоцтв та дипломів. Їх видачею займається такий державний орган, як Адміністрація судноплавства. Основна проблема в цьому процесі – це подання морських документів, їх перевірка для присвоєння або підтвердження звання осіб командного складу морських суден під час кваліфікаційного іспиту у Державній кваліфікаційній комісії Адміністрації судноплавства. Для вирішення цієї проблеми Міністерством інфраструктури України та Адміністрацією судноплавства було розроблено спеціальну інформаційно-комунікаційну систему Адміністрації судноплавства у сфері підготовки та дипломування членів екіпажів суден.

Електронна система дозволяє морякам: користуватися цифровими документами, подавати документи на отримання або підтвердження робочих дипломів, подавати он-лайн заявки на державні послуги, контролювати процес верифікації морських документів, завантажувати дипломи у декілька кліків без потреби стояти у чергах до державних установ. Окрім того, для самих державних установ ця електронна система забезпечує створення єдиного реєстру усіх морських документів, а саме: сертифікатів, паспортів моряка, закордонних паспортів, медичних свідоцтв, дипломів про завершення навчання в закладах вищої освіти, курсів підвищення кваліфікації, робочих дипломів або свідоцтв, послужних книжок моряка із записами щодо плавального стажу, інформації щодо поданих заявок та отриманих протоколів тощо.

Створення єдиного реєстру для морських фахівців допомагає правильно організувати роботу та одночасно підвищити рейтинг українських моряків до європейського рівня.

Ключові слова: дипломування моряків, електронна система Адміністрації судноплавства, кваліфікаційний іспит, Міністерство інфраструктури України, Державна кваліфікаційна комісія.